

תקופת מלכי פרס וממוצע הדורות

תגובה למאמריהם של ח' חפץ וי' מדן שהתפרסמו במגדים יד

חיים חפץ ויעקב מדן מציעים במאמריהם¹ שיטה כרונולוגית של ימי הבית השני. ראוי לבחון את שיטתם לאור טענה היסטורית שהעלה רבי עזריה מן האדומים. המחברים הזכירו את דבריו בספרו "מאור עיניים", אך נשמטה מזיכרונם הערה שהוא מעיר בספרו "מצרף לכסף".

הוא מחשב את השנים מגלות יכניה עד לימי עזרא ונחמיה על פי מובאות של צאצאי יכניה ועל פי חישוב ממוצעי השנים לדור לאורך התנ"ך²:

"והוא שתמצא כי ביי"ו דורות שהיו מאבינו יעקב עד אסף המשורר בימי דוד, וכן בטי"ו שהיו מאבינו יעקב עד איתן אחיו... ובי"ז דורות שהיו מאהרן הכהן, עד עזרא, כנראה בעזרא ז', נמשכו יותר על אלף, ובתשעת הדורות אשר נחשבו אחר כן מהיוולד עזרא עד היוולד ר' אלעזר בן עזריה (ברכות, כז, ע"ב; מנחות, נג, ע"א) שהיה עשירי לעזרא והוא היה אחר החורבן... נמשכו לכולי עלמא יותר מת"ס. ובשלשלת בית דוד עצמם (דבה"א, ג'), כי מיום הולדת דוד עד היוולד יכניה, שהיו יותר י"ח דורות, נמשכו יותר מת"ע".

מכל הדוגמות הללו משמע, שממוצע השנים לכל דור הוא גבוה, ומכאן לקושיה על החשבון שעורך בעל "סדר עולם" לגבי מלכי פרס:

"ולחשבון סדר עולם, שאינו מונה... רק ל"ד, הנה בעשרת, או תאמר בתשעת הדורות הנמנים שם... שהם יכניה, שאלתיאל, פדיה (לדעת הרלב"ג גם אסיר, שהיה בן יכניה ושאלתיאל בן אסיר, ולכן למעלה ציין ר' עזריה תשעה או עשרה), זרובבל, חנניה, שכניה, שמעיה, נעריה, אליועיני, ענני - לא נמשכו כי אם קל"ג, היינו כ"ט ליכניה עד החורבן, שבעים של גלות ול"ד של פרס בפני הבית; ובהסירך מיכניה המולך בן י"ח כמו כ"ג שהיו לו... בהולידו את שאלתיאל (סנהדרין לז:): נמצאו ק"י שנים מעת היוולד שאלתיאל עד תשעת הדורות...".

על פי האמור היו מאה ועשר שנים עד ענני, ואף אם נוסיף שמונה עשרה שנים של מלכות פרס שלא בפני הבית (כדעת כותבי המאמרים הנ"ל) נגיע למאה עשרים ושמונה. על פי חז"ל כתב עזרא את דברי הימים, ואם אכן נקבל את ההנחה שעזרא נפטר בשנת הגיעו של אלכסנדר ארצה (כדברי חז"ל), הרי שתשעה דורות חיו בתקופה של מאה עשרים ושמונה שנים, דבר שלא ייתכן על פי חישוב ממוצע של שנות דור שהובא לעיל.

¹ ח' חפץ, 'מלכות פרס ומדי בתקופת בית שני ולפניה - עיון מחודש', מגדים יד (סיוון תשנ"א), עמ' 78-147; י' מדן, 'מבוא למאמרו של ח' חפץ על מלכות פרס ומדי', שם, עמ' 47-77.

² כתבי עזריה מן האדומים, מוסד ביאליק, ירושלים, תשנ"א, עמ' 401-402.